

היצירה - לב הטיפול

הכנס החמישי 11-12.7.19

רשימת הספרים שיוצגו בכנס:

היצירה - לב הטיפול

תיאוריות ומודלים חדשים בטיפול מבוסס אמנויות, פרי יצירתם ופיתוחם של מטפלים באמנויות ישראלים
עורך וכותב שותף: ד"ר רונן ברגר

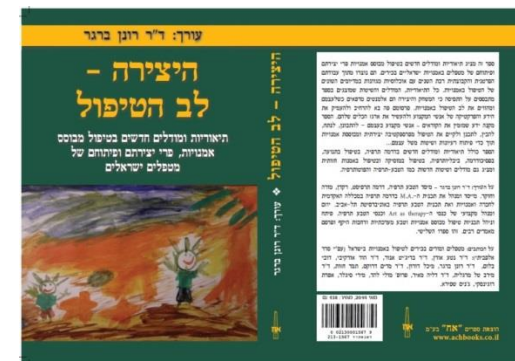
ספר זה מציג תיאוריות ומודלים חדשים בטיפול מבוסס אמנויות פרי יצירתם ופיתוחם של מטפלים באמנויות ישראלים בכירים. הם נוצרו מתוך עבודתם הפרטנית והקבוצתית רבת השנים עם אוכלוסיות מגוונות במדיומים השונים של הטיפול באמנויות. כל התיאוריות, המודלים והשיטות שמוצגים בספר מתבססים על התפיסה כי המשחק והיצירה הם אלמנטים מרפאים כשלעצמם ומהווים את לב הטיפול באמנויות. פרסומם פה בא להרחיב ולהעמיק את הידע והפרקטיקה של אנשי המקצוע ולהעשיר את ארגז הכלים שלהם. הספר מקנה ידע שמזמין את הקוראים - אנשי מקצוע בעצמם - להתבונן, לנתח, להבין, לתכנן ולקיים את הטיפול מפרספקטיבה יצירתית ומבוססת אמנויות תוך כדי פיתוח רעיונות ושיטות משל עצמם...

הספר כולל תיאוריות ומודלים חדשים בדרמה תרפיה, בטיפול בתנועה, בפסיכודרמה, ביבליותרפיה, בטיפול במוסיקה ובטיפול באמנות חזותית ומציג גם מודלים ושיטות חדשות כמו הטבע-תרפיה והפוטותרפיה.

ד"ר רונן ברגר - מייסד שיטת הטבע תרפיה. דרמה-תרפיסט, רקדן, חוקר, סופר ומדריך. הקים וניהל את תכנית ההכשרה בטבע תרפיה באוניברסיטת תל-אביב ואת תכנית ה-MA בדרמה תרפיה במכללה האקדמית לחברה ואמנויות. מלמד במכללות האקדמיות תל-חי, אורנים ובחול"ל. רונן פיתח תכניות טיפוליות, מודלים ותיאוריות מגוונים בתחום הטיפול באמנויות והטבע תרפיה, יזם וניהל כנסים ופרסם מאמרים רבים. כתב וערך ארבעה ספרים וכיום כותב שנים נוספים.

הכותבים: מטפלים ומורים בכירים לטיפול באמנויות בישראל, על פי סדר אלפביתי:

ד"ר נטע אורן, ד"ר בריגיט אנור, ד"ר הוד אורקיבי, דובי בלום, ד"ר רונן ברגר, מיכל דורון, ד"ר מרים דרוקס, תמר חזות, ד"ר מירב טל מרגלית, ד"ר דליה מאיר, פרופ' מולי להד, מירי סיגלר, אפרת רוגינסקי, ג'ניס שפירא

סטודיו טוב דיו חומר, פעולה ומרחב בטיפול באמנות ובחינוך נונה אורבך

ספר חדשני זה מציע מודל טיפולי החוקר לעומק את משמעותן של פעולות בחומר, בתהליכי טיפול, בחינוך וביצירה אמנותית. תהליכים בסטודיו מגדירים טיפול באמנות מנקודת המבט של יחסי פעולה-חומר המתרחשים במרחב מודע ומאורגן.

ספר זה מעלה, בין השאר, את השאלות הבאות:

- כיצד רשות ובחירה באות לידי ביטוי בחלל הסטודיו עצמו?
- כיצד היוצר מביע בכוריאוגרפיה לא-מודעת את התהליך האלכימי שעובר על הנפש?
- כיצד פעולה פיזית עשויה להיות מתורגמת להבנה רגשית ופדגוגית?
- איך לחשוב, לתקשר, ללמד ולטפל בשפת החומרים?

במגוון דוגמאות ותיאורי מקרה מרגשים אנו נוכחים לדעת עד כמה הגוף מדייק: דרך בחירה בחומר, דרך בחירה של פעולות מסוימות שנעשות בו, משתקפת אמת פואטית של היוצר, היוצרת, בדרכם לאינטגרציה והחלמה. נראה כיצד סטודיו הוא רשות, זמן, טקס ומרחב. התובנות המגובשות כאן מתוך נקודת מבט מעמיקה וצלולה יסייעו לעבודתם של כל מי שפוגשים בחומרים: הורים, אמנים, מחנכים ומטפלים. הספר ירתק גם את הקורא הסקרן שאינו בעל רקע מקצועי.

נונה אורבך - אמנית רב-תחומית, מטפלת, בלוגרית, מרצה ומנחה סדנאות למטפלים בארץ ובעולם; עוסקת ביצירתה בהקשרים ארכיאולוגיים והיסטוריים. מכלול עבודתה מכונס תחת הכותרת: "תל-נונה". היא החופרת בתל, היא הנחפרת והיא הממצאים. לשם כך היא מקיימת ספריה וירטואלית כבלוג שהוא גם נר זיכרון לספריה האלכסנדרונית שנשרפה על רבבות מגילותיה. היא מנסה מטפורית לעורר אותה לחיים. נונה אורבך מוליכה מהלך חברתי לשינוי מערכת החינוך באמצעות הבנת הסטודיו באמצעות קהילת למידה אינטרנטית בת אלפי משתתפות. תכני הלמידה העשירים מצטברים מטפורית לספריה הקדומה. המעשה החינוכי-חברתי נתפס כחלק מיצירתה האמנותית, כמו גם ספר זה. ספרה הקודם, "רוח החומר" (1997), אשר נכתב בשיתוף עם לילך גלקין, הוא כלי עבודה שימושי למטפלים ומחנכים.

היכל המראות על הבמה: פסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק

רונן קובלסקי ניר רז, שושי קיסרי

יצירת תיאוריה רב-שכבתית שמצד אחד מעוגנת במושגים מתחומי הפסיכואנליזה, התיאטרון, תולדות האמנות והפילוסופיה, ומצד אחר מבוססת על חוויה ספונטנית וחמקמקה - היא ביסודה רוויית סתירות. לאורך שנות עיסוקנו הרבות בתחום ומתוך החוויות הרבות שצברנו במהלך גיבוש הרעיונות המובאים בספר זה, נוכחנו כי סתירות הופכות לפרדוקסים, המצליחים להכיל היבטים סותרים לכאורה כחלקים בתוך השלם. במתכונת דומה פועל התהליך בפסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק. כרוכים בו יחד טיפול קבוצתי פסיכואנליטי לצד אלתור משחקי-תיאטרוני, הזהוד מתוך השתקפות ודמיון לצד הזדמנות לצמיחה מתוך הפער שבין האדם לבין זולתו, גמישות ויצירתיות לצד הבניה וקביעות. כל הרכיבים האלה מכוונים לרגע הפרדוקסלי שבו האדם מזהה את עצמו כמו בראי, ובה בעת באופנים בהם לא ראה את עצמו מעולם, כאילו בבואתו נגלית אליו לראשונה. בפרדוקסים אלו הצדדים השונים של החוויה מתקיימים זה לצד זה, משלימים זה את זה ובכך למעשה מאפשרים טרנספורמציה.

הספר "היכל המראות על הבמה" - פסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק" הוא הראשון להציג את הפסיכותרפיה הקבוצתית בתיאטרון פלייבק כתחום טיפולי ייחודי על החשיבה התיאטרטית המניעה אותו, לרבות השיקולים השונים בהפעלת האפשרויות המגוונות של הטכניקה. הוא מוגש עתה לקוראים כנתיב שעליו יוכלו לצעוד ולהרחיב בו את דרכם כמנחים בתחום מתהווה זה.

רונן קובלסקי - פסיכולוג קליני בכיר, מדריך בטיפול ובאבחון, עוסק בתיאטרון פלייבק טיפולי מ-1991. הקים ומנהל את המכון הישראלי לפסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק יחד עם ניר רז. חבר במכון הישראלי לאנליזה קבוצתית. מרצה ומדריך במכללה האקדמית לחברה ואמנויות, במרכז ויניקוט ובמכון מגיד לפסיכותרפיה של האוניברסיטה העברית. רוני שיחק, כתב וביים בתיאטרונים שונים. הקים את "קבוצת התיאטרון הגדה השמאלית" בתל-אביב ויזם את פרויקט התיאטרון הישראלי-גרמני "דור שלישי". זוכה פרס Arena האירופי לכמאים צעירים.

ניר רז - במאי, מנחה קבוצות ואמן במה, עוסק מזה 20 שנה בתחומי התיאטרון, הנחית קבוצות ואלתור. מנחה קבוצות בתיאטרון פלייבק. הקים ומנהל את המכון הישראלי לפסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק יחד עם רוני קובלסקי. במאי, שחקן פלייבק ותיק ואומן במה. זוכה פרס השחקן המצטיין בפסטיבל "סתיו תיאטרוני" במרכז סוזן דלאל ובפרס השחקן המצטיין בפסטיבל "כל הארץ במה" בצוותא. עבד כבמאי וכמנחה במרכז חוסן לאוכלוסיית מבוגרים בתהליכי גמילה מסמים ובבית החולים תל השומר בקבוצות מתבגרים עם הפרעות אכילה. בין עיקר עיסוקיו של ניר כיום: ליצן רפואי בבית החולים שניידר, מספר סיפורים ומנחה סדנאות בכנסים ובארגונים.

שושי קיסרי - מטפלת בדרמה, מרצה ומדריכת סטודנטים באוניברסיטת חיפה, במכללת תל-חי ובמכון הישראלי לפסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק. משמשת כמנחת קבוצות וסדנאות ומטפלת במסגרות ציבוריות ופרטיות בילדים, בנוער ובמבוגרים. דוקטורנטית בחוג לגרונטולוגיה באוניברסיטת חיפה. חוקרת ופרסמה מספר מאמרים אודות השילוב של פסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק עם דרמה תרפיה וטיפול נרטיבי בגיל השלישי.

ד"ר סוזאנה פנדזיק - ראש התכנית לתואר שני בדרמה תרפיה במכללה האקדמית תל חי וראש המסלול לתיאטרון ככלי טיפולי בחוג ללימודי התיאטרון באוניברסיטה העברית, מרצה בתוכנית הכשרה של המכון השוויצרי לדרמה-תרפיה ובמוסדות להשכלה גבוהה נוספים ברחבי העולם. דרמה-תרפיסטית בכירה ומדריכה מטעם י.ה.ת. (האגודה לטיפול באמנויות בישראל), חברה באיגוד הצפון אמריקאי לדרמה תרפיה (NADTA) ובאיגוד הבריטי (BADTh), מייסדת וחברת כבוד באיגוד לדרמה-תרפיה השוויצרי. ד"ר פנדזיק היא ילידת ארגנטינה, משוררת, במאית תיאטרון וחוקרת. פרסמה מאמרים רבים בתחום, וספר על השימוש בטכניקות פעולה בעבודה עם נשים מוכות, עורכת שותפה בספרים (2012) Assessment in drama therapy ועורכת ראשית בספר The self in performance: Autobiographical, self-revelatory and autoethnographic forms of therapeutic theatre (2017).

למה לעשות דרמה מכל דבר?

מטפלות בדרמה כותבות: חיבורים, מאמרים ומודלים בדרמה-תרפיה עורכת: מיכל זורון הררי

עשר דרמה תרפיסטיות מהבכירות בארץ, עונות מנקודות מבט שונות ומתוך ניסיון הטיפולי והאקדמי העשיר על השאלה: 'למה לעשות דרמה מכל דבר'.

המסך הראשון נפתח על עבודה בדרמה תרפיה עם ילדים: ילדים שמתחבאים, אלה שנתקעים במשחק חזרתי, שמבקשים ללמוד להתחבר לאחר. המסך השני מציג עבודת דרמה-תרפיה עם מבוגרים: עבודה עם כעס נשי, עבודה קבוצתית עם אסירים ועם אלה החשים כאסירים בתהליכי הזדקנות וזמנציה. המסך השלישי מוקדש להצגת מודלים והבנות תיאורטיות: 'להיות על במה' כמפתח חוסן נפשי, סיפורי הנפש ב'במת החול', הבנת חומרי יצירה במודל EPR, לשוב מחדש דרך "מעברים בזמן" בדרמה תרפיה אינדיבידואלית. הספר מציע ידע המובא דרך תיאורי מקרה, דיונים אקדמיים, התבוננות, תובנות, התערבויות טיפוליות והנחיות ברורות לעבודה בחדר הטיפול של הדרמה תרפיה הפרטני והקבוצתי. מטפלות/ים יצירתיים, מטפלות/ים בדרמה, מנחות/ים קבוצות – מוזמנות ומוזמנים למצוא בין דפי הספר את חדות העשייה היצירתית, המשחקית והדרמתית, כדרך ביטוי המביאה ריפוי, ולהתעשר בכלים ובהשראה.

50 תרגילים במעגל

מיטב תרגילי הדינמיקה הקבוצתית

הספר פורש בפנינו את רזי ההנחיה המשלבת תרגילים. כל תרגיל הוא עולם קטן של התרחשות, עולמות אותם אסף וליקט דרך התנסות וחוויה כמשתתף וכמנחה קבוצות. אלה "תרגילים בתהליך" המאפשרים לפתוח, להרחיב ולהעמיק את עבודת ההנחיה של מנחים ומטפלים קבוצתיים, תרגילים המניעים את הסמוי, השקט והנחבא, נותנים להם מראה, קול וביטוי, וזרכם מציפים פרספקטיבות חדשות לאינדיבידואל ולקבוצה כולה. בהקבלה לתהליך ההתפתחות האישי, בו חוקר התינוק צעד אחר צעד את סביבתו ואת יכולותיו, כך במעגל חיי קבוצה, הנחיה של תרגיל יכולה להיות צעד קטן במסע התפתחות של אלף מיליון... מסע אישי ומשותף, המתקיים במילים ושלא במילים, דרך המושגים שמרכיבים את ראשי הפרקים של הספר; אנרגיה, משחק, הקשבה, תנועה, עלילה, אלתור, טרנספורמציה, ועוד. אלה מחוללים תנועה פנימית וחיצונית, אפילו רק בקריאתם. הכותב מייצר מארג אפשרויות, שהקורא יכול לבחור להתנהל בתוכו בדיוקנות כפי שהוא, כמו גם לקחת את החופש לתת משמעות, לחבר או להתאים תרגילים לקבוצה הספציפית שלו.

ניר רז - במאי, מנחה קבוצות ואמן במה, עוסק מזה 20 שנה בתחומי התיאטרון, הנחית קבוצות ואלתור. מנחה קבוצות בתיאטרון פלייבק. הקים ומנהל את המכון הישראלי לפסיכותרפיה בתיאטרון פלייבק יחד עם רונן קובלסקי. במאי, שחקן פלייבק ותיק ואומן במה. זוכה פרס השחקן המצטיין בפסטיבל "סתיו תיאטרוני" במרכז סוזן דלאל ובפרס השחקן המצטיין בפסטיבל "כל הארץ במה" בצוותא. עבד כבמאי וכמנחה במרכז חוסן לאוכלוסיית מבוגרים בתהליכי גמילה מסמים ובבית החולים תל השומר בקבוצות מתבגרים עם הפרעות אכילה. בין עיקר עיסוקיו של ניר כיום: ליצן רפואי בבית החולים שניידר, מספר סיפורים ומנחה סדנאות בכנסים ובארגונים.

משחקי האדמה

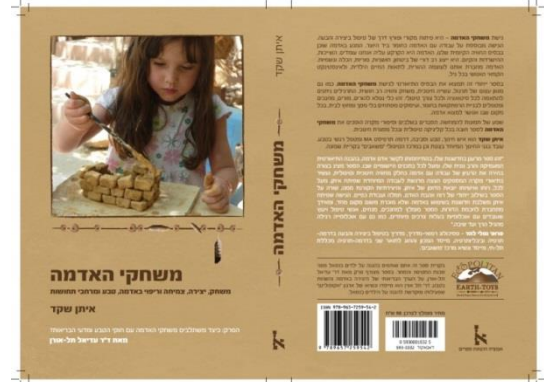
משחק, יצירה, צמיחה וריפוי באדמה, טבע ומרחבי תחושות

איתן שקד

גישת משחקי האדמה היא פיתוח מקורי ופורץ דרך של טיפול ביצירה והבעה. הגישה מבוססת על עבודה עם האדמה כחומר ביד היוצר. המגע באדמה שוכן בבסיס החוויה הקיומית שלנו. האדמה היא הקרקע עליה אנחנו עומדים, השייכות, ההישרדות והקיום. היא ייצוג רב דורי של ביטחון, חושניות, פוריות, הכלה וגשמיות. האדמה מחברת אותנו לעוצמה ההורית, לתאוות החיים הילדית, ולאינסטינקט הקמאי האנושי בכל גיל.

בספר ייחודי זה תמצאו את הבסיס התיאורטי לגישת משחקי האדמה, כמו גם מגוון עצום של תרגול, עשייה חינוכית, משחק וחוויה רב חושית. התרגילים ניתנים להתאמה לכל סיטואציה ולכל צורך טיפולי. זהו כלי נפלא להורים, מורים, מחנכים ומטפלים לבניית הרפתקאות בחומר, ועיסוקים מפתחים בלי מסך ומחוץ לבית, בכל מקום שבו אפשר למצוא אדמה. שפע של תמונות להמחשה, הסברים בשלבים וסיפורי מקרה הופכים את משחקי האדמה לספר חובה בכל קליניקה טיפולית ובכל מסגרת חינוכית.

איתן שקד - איש חינוך, טבע וסביבה, דרמה תרפיסט MA ומטפל רגשי בטבע. דעובד בגני החינוך המיוחד בצפת וכן במרכז הטיפולי "משאבים" בקריית שמונה.

היער המרפא

טבע תרפיה ושילוב אומנויות לטיפול בילדים לאחר משבר

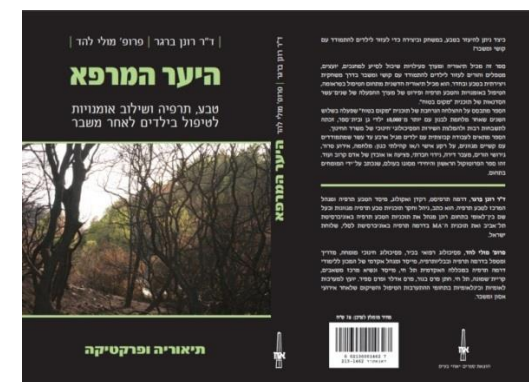
ד"ר רונן ברגר ופרופ' מולי להד

ספר זה מכיל תיאוריה ומערך פעילויות שיכול לסייע למחנכים, יועצים, מטפלים והורים לעזור לילדים להתמודד עם קושי ומשבר בדרך משחקית ויצירתית בטבע ובחדר. הוא מכיל תיאוריה חדשנית מתחום הטיפול בטראומה, הטיפול באומנויות והטבע תרפיה ופירוט של מערך ההפעלה של שנים עשר הסדנאות של תכנית "מקום בטוח". הספר מתבסס על ההצלחה הנרחבת של תכנית "מקום בטוח" שפעלה לאחר מלחמת לבנון עם יותר מ 10,000 ילדי גן ובתי ספר, זכתה לתשבחות רבות ולהמלצת השירות הפסיכולוגי חינוכי של משרד החינוך. הספר מתאים לעבודה קבוצתית עם ילדים מגיל ארבע עד עשר שמתמודדים עם קשיים מגוונים, על רקע אישי ו/או קהילתי כגון: מלחמה, אירוע טרור, גירושי הורים, מעבר דירה, נידוי חברתי, פגיעה או אובדן של אדם קרוב ועוד.

זהו ספר הפרוטוקול הראשון והיחידי מסוגו בעולם, שמפרט כיצד החיבור לטבע ולסיפור התמודדות והתחדשות היער יכול לעזור לנו להתמודד ולהתפתח. הוא נכתב על ידי המומחים בתחום ויוצא עכשיו לאור בעברית.

ד"ר רונן ברגר - דרמה תרפיסט, רקדן ואקולוג, מייסד הטבע תרפיה ומנהל המרכז לטבע תרפיה. הוא כתב, ניהל וחקר תכניות טבע תרפיה מגוונות ובעל שם בין לאומי בתחום. רונן מנהל את תכניות הטבע תרפיה באוניברסיטת תל אביב ואת תכנית ה MA בדרמה תרפיה באוניברסיטת לסלי, שלוחת ישראל.

פרופ' מולי להד - פסיכולוג רפואי בכיר, פסיכולוג חינוכי מומחה, מדריך ומטפל בדרמה תרפיה וביבליותרפיה, מייסד ומנהל אקדמי של המכון ללימודי דרמה תרפיה במכללה האקדמית תל חי, מייסד ונשיא מרכז משאבים, קריית שמונה, תל חי. חתן פרס בנור, פרס אדלר ופרס ספיר. יועץ למערכות לאומיות ובינלאומיות בתחומי ההתערבות הטיפול והשיקום שלאחר אירועי אסון ומשבר.

להתבונן ביצירה – לראות את הנפש

מודלים וגישות להערכה ולהדרכה בטיפול מבוסס אמנויות, פרי יצירתם של מטפלים ישראלים

עורך וכותב שותף: ד"ר רונן ברגר

הספר מציג מודלים וקונספטים ייחודיים להערכה (Assessment) ולהדרכה (supervision) בטיפול מבוסס אמנויות פרי יצירתם של מטפלים באמנויות ישראלים בכירים. הספר ממשיך את קודמו "היצירה לב הטיפול" כאשר מתמקד בתהליכי הערכה, בקרה והתבוננות רב ממדית הקשורים לטרום ולראשית הטיפול ולתהליכי פרספקטיבה, מתן משמעות ובקרה המתקיימים במקביל אליו ואחריו מתוך. הוא יוצא מפרספקטיבה הרואה את היצירה כלב הטיפול באמנויות וכמדיום המרכזי בו. בנוסף להתייחסות לסוגיות הקשורות לטיפול עצמו ספר זה נוגע גם בנושאים הקשורים לתהליכים המקבילים בין המטפל והמטופל ולעולמו הפנימי של המטפל. הספר שכולל מודלים בטיפול באמנות חזותית, בדרמה תרפיה, בפסיכודרמה, ובתנועה מציג ידע שרלוונטי לכל סוגי הטיפול באמנויות, עונה ומשלים צורך מהותי בתחום. הוא תומך בהתפתחות המקצועית והאקדמית של אנשי המקצוע ושל התחום בכלל.

ד"ר רונן ברגר - מייסד שיטת הטבע תרפיה. דרמה-תרפיסט, רקדן, חוקר, סופר ומדריך. הקים וניהל את תכנית ההכשרה בטבע תרפיה באוניברסיטת תל-אביב ואת תכנית ה-MA בדרמה תרפיה במכללה האקדמית לחברה ואמנויות. מלמד במכללות האקדמיות תל-חי, אורנים ובחול"ל. רונן פיתח תכניות טיפוליות, מודלים ותיאוריות מגוונים בתחום הטיפול באמנויות והטבע תרפיה, יזם וניהל כנסים ופרסם מאמרים רבים. כתב וערך ארבעה ספרים וכיום כותב שנים נוספים.

